

**ФАКТОРИ УСПІШНОСТІ КУЛЬТИВУВАННЯ
ПРЕДСТАВНИКІВ *CHRYSANTHEMUM*×*HORTORUM***

Бурмістрова Н.О.

*Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України
(м. Умань, Черкаська обл.)*

Необхідними умовами широкого використання декоративних рослин у квітковому оформленні ділянок є підбір асортименту, еколого-біологічні особливості якого відповідають конкретним кліматичним умовам регіону культивування та дотримання агротехнічних заходів. Для озеленення населених пунктів найбільш придатною групою, з довготривалим періодом декоративності, являються представники багаторічних трав'янистих рослин [1, с. 54]. Серед всього розмаїття рослин визначне місце займають рослини роду *Chrysanthemum* L. Тому актуальним є проведення досліджень й накопичення знань еколого-біологічних особливостей рослин роду *Chrysanthemum* в умовах культури.

Колекція *Chrysanthemum* ×*hortorum* у Національному дендрологічному парку «Софіївка» нараховує 68 сортів. Найбільш широко на експозиційних ділянках парку використовуються такі сорти: 'Okura Red', 'Daphne White', 'Molfretta Pink', 'Venus Galati', 'Linda', 'Ceus', 'Дюймовочка'. Саме ці сорти є об'єктом наших досліджень. Метою було дослідити еколого-біологічні особливості даних представників роду й визначити лімітуючі фактори культивування.

Дендрологічний парк «Софіївка», згідно ботаніко-географічного районування України, знаходиться у центральній частині Правобережного Лісостепу України, за фізико-географічним районуванням належить до Західноукраїнської лісостепової провінції [3, с. 293-349]. За зведеними даними агрометеорологічних спостережень по зоні, клімат характеризується наступними рисами: помірно-холодна зима зі значною амплітудою коливання температури повітря в окремі дні, з незначними опадами, невеликим сніговим покривом, іноді з сильними східними вітрами; помірно-тепла весна зі значним зниженням температури повітря в окремі дні, з холодними, інколи сухими вітрами і нерівномірним розподілом опадів; помірно-жарке літо, в окремі роки з посушливим вегетаційним періодом і нерівномірним розподілом опадів, часто у вигляді злив, з переважанням західних вітрів; помірно-тепла осінь, іноді зі значними коливаннями температури у кінці періоду [3, с. 217-230].

У дендрологічному парку рослини досліджуваних сортів *Chrysanthemum x hortorum* відносно успішно зимують в умовах відкритого ґрунту, але потребують незначного укриття. На ділянках ми вкриваємо рослини хвойними гілками або сухостоєм з кущів. Це забезпечує збереження рослин у безсніжний період зими, коли є ризик вимерзання кущів. Небезпечними для рослин є також відлиги, які призводять до вимокання коріння. Як результат рослини гинуть. Тому рослини слід висаджувати на легких, водопроникних ґрунтах й ґрунтах з хорошою аерацією. Непридатні для культивування є засолені ґрунти та ґрунти зі значним вмістом вапняку.

Строки початку і тривалості фенологічних фаз у *Chrysanthemum x hortorum* не є суворо постійними календарно, а визначаються їх біологічними особливостями і погодними умовами. Визначальним фактором строків початку вегетації рослин є температура повітря. Вегетація досліджуваних сортів розпочинається, переважно, у першій декаді березня, при середньомісячній температурі повітря від 2°C до 6°C. Інтенсивність росту вегетативної маси обумовлена температурним режимом та вологістю. Так при наявності оптимальних показників, у травні й червні, зазначених чинників (t 18-24°C відповідно, вологість кореневмісного шару ґрунту 60-70 %) забезпечує формування куща з морфологічними ознаками, які генетично обумовлені. Бутонізація рослин сорту 'Linda', яка належить до рослин раннього квітування, розпочинається за t 17,5-20°C, сорти середніх строків квітування: 'Okura Red', 'Molfretta Pink' — за t 19,8°C - 22°C, пізніх: 'Daphne White', 'Venus Galati', 'Ceus', 'Дюймовочка' — за осінніх t 12,3-15°C. Під дією високих температур (понад 30°C) та низької вологості ґрунту нами фіксувалося зниження декоративності. Рослини утворювали тонкі, короткі пагони з дрібними листками та деформованими суцвіттями.

У залежності від літніх та осінніх температур строки цвітіння хризантем можуть зміщатися на 2-30 діб. Зокрема, у цьому році за наявності високих літніх температур змістилось квітування рослин досліджуваних сортів на 30-40 діб. Зазвичай, сорт 'Linda' квітує у червні, 'Okura Red', 'Molfretta Pink' — 1 декада липня, серпень, 'Daphne White', 'Venus Galati', 'Ceus', 'Дюймовочка' — вересень. З настанням нічних приморозків понад -3°C у листопаді вегетація хризантем припиняється.

Отже, лімітуючими факторами успішності культивування представників *Chrysanthemum x hortorum* є посадки на легких, водопроникних ґрунтах й ґрунтах з хорошою аерацією, наявності оптимальних показників температури та вологості в різні фази росту й розвитку рослин.

Список використаних джерел:

1. Андрух Н. А. Гейхеры. *Ландшафт и интерьеры*. 2008. №7. С. 54.
2. Клімат України / За ред. В. М. Ліпінського, В. А. Дячука, В. М. Бабіченко. К.: Вид-во Раєвського, 2003. С. 217–230.
3. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України : підручник. К.: Знання, 2005. С. 293–349.